

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LVIII.

Nr. 265.

Brașov, Joi, 30 Noemvre (12 Decemvre)

1895.

Inscenare cinică.

În fața acușățiilor celor mai zdrobitoare, îndreptate contra guvernului din partea opoziției în afacerea brutalităților și abuzurilor comise la alegerea din Stomfa, ministrul de interne Perczel n'a găsit nici un cuvânt spre a desaproba purtarea scandalosă a omenilor săi, ci a avut curajul a-i lua încă în apărare, contestând, că informațiunile opoziției ar fi esacte și susținând în mod cinic, că la toate alegerile din Stomfa dela 1868 încôce s'a observat aceeași ordine în aședarea partidelor la actul electoral.

Principiul despotismului este înainte de toate se-și ia în apărare uneltele sale. Tôtă lumea e convinsă despre procederea brutală și neumană a organelor guvernului la memorata alegere, numai ministrul de interne, care e dator să vegheze, ca să nu se comită nici o ilegalitate, nici un abuz, nu scie nimic despre ceea ce s'a întâmplat. El nu se gândește, decât la chipul și modul, cum să ascundă nemernicia organelor sale.

E cu atât mai periculoasă metoda acésta, de-a sfrunta adevărul în interesul vremelnic al celor dela putere, cu cât absolutismul lor se exercită sub masca constituționalismului, care, vorba lui Hollo, — când este mincinos, e mai rău, decât absolutismul.

Dér pe când ministrul de interne, în fața conaționalilor săi din opoziția totuși nu s'a desbrăcat de or-ice genă în răspunsul său, prin care a voit să spele pe Arap, pe atunci șeful lui, baronul Banffy Dezső, favorizat și de împrejurarea, că avea să se declare într'o cestiune privitoare la naționalități, a dat o probă de cel mai perfect cinism în răspunsul său de erî la o interpelațiã a deputatului Șerban.

Nu s'a temut Banffy de astă-

dată, că va fi întimpinat de strigătele de indignare ale opoziției maghiare, căci se tracta de cestiunea decă într'adevăr fișpanii din comitate persecută naționalitățile, cum susținuse numitul deputat.

Ei bine, ministrul-președinte Banffy — același Banffy, care un lung șir de ani a maltratât naționalitățile din două comitate ardelenne — se simte de-odată ofensat și „protesteză hotărît” în contra afirmării, că fișpanii persecută pe Români în comitate și uneltesc în tot chipul contra lor, ca să-i eschidă dela funcțiunile administrative etc. Tôte afirmările de felul acesta le declară simplamente de neadevurate și, spre a pune vârf cinismului său, încheiã dîcînd, că, de-orece nu-i sunt cunoscute abuzuri de acelea, nici că le pôte pune capăt și nici nu pôte trage consecențele.

Va să dîcă cu ocaziunea acésta ministrul-președinte a căutat să se îngrădîscă chiar și în contra eventualității de-a lua pozițiã față cu vre-un abuz, sau vre-o persecuțiune contra Românilor. El a evitat de-a promite măcar, că în viitor va veghia, ca să nu se întempele persecuțiuni, și s'a mărginit numai a afirma, că n'are cunoștință despre asemenea persecuțiuni.

Când va avé însă cunoștință Banffy, că Români sunt nedreptățiți în comitate, decă va aștepta să fiã informat dela cei ce persecută și nu va ține seamă de arătările și plângerile celor persecutați?

Despre aceea, decă Români sunt eschiși, orî nu dela funcțiunile administrative, nu mai trebuie să pierdem cuvinte. E prea bine cunoscut, cum stăm în privința acésta. Cu atât mai mult trebuie să bată la ochi, când tocmai un Banffy, care a curățit chiar și pe notarii români din comune pe timpul când era fișpan, vine să nege categoric, că Româ-

nilor li-s'ar pune pedeci la ocuparea funcțiunilor.

Decă ministrul-președinte a protestat contra „inscenărilor” cu acușarea fișpanilor, că pãrtinesc și prigonesc, atunci orî-ce om iubitor de adevăr trebuie la rëndul său să protesteze sêrbătoresce în contra inscenării cinice, prin care dânsul vré să acopere fapte, cari au nemulțumit și nemulțumesc o țerã întregã.

CRONICA POLITICĂ.

— 29 Noemvre.

Sub titlul „Testamentul politic al contelui Taaffe” a apărut la Carol Gerold în Viena o broșurã anonimã, scrisã probabil de un bărbat, care a stat apröpe de rëposatul fost ministru-președinte austriac, și care espune acum politica decedatului politician. În amintita broșurã se spune între altele, că Taaffe s'a bucurat de o încredere estra-ordinarã a corönei, fiind încã din copilãria amic sincer al împãratului Francisc Iosif, și că el n'a abuzat nici-odată de simțemintele printinescî ale monarhului. Când în 1879 Taaffe a luat asupra-și a doua-örã cãrma guvernului austriac, a declarat sincer, că „voiesce să guvernaze fără Germani contra Germanilor”. Mai departe se spune în broșurã, că Taaffe pentru de-a împãca tôte naționalitățile din Austria s'a nisuit să nimicîscã puterea Germanilor, ca partid politic.

Privitor la evenimentele din Turcia se anunță din Constantinopol, că versiuni contradictorii circulã asupra motivelor fugii lui Said-pașa; pãnã acuma este cu neputință de a-le controla. Se dîce, că Said-pașa a refuzat de-a lua marele viziriat cât timp nu se va restabili ordinea, și cât timp nu se vor primi mësuri propuse de dânsul pentru a liniști situațiã internã și esternã. Ridicãndu-se un conflict în acésta privință între Sultanul și Said-pașa, acestuia din urmã i-ar fi fost fricã pentru siguranța sa. Mai departe se anunță, că în 7 c. un bär-

bat în vestminte turcescî a sãrit spre trãsura Sultanului, când acesta se reintorcea din moșeã, și îi întinse o scrisöre. Omul a fost arestat numai decãt, ér Sultanul într'ãtãta s'a spãriat încãt s'a făcut palid ca mörtea. Conținutul scrisörei, care probabil are să fiã o petițiune, nu este cunoscut.

Pol. Corr. anunță, că ministrul-președinte bulgar Stoilov s'ar fi exprimat în clubul partidului național, că prințul Ferdinand din nou a făcut înaintea lui declarațiuni privitoare la botezul principelui moștenitor, care se va sêvêrși în 18 Ianuarie 1896.

Un studiu politic.

(F i n e.)

Neklan continuã în broșura sa politicã astfel:

Pentru întãrirea celor spuse și pentru dovedirea aserțiunii mele, că sugrumarea Nemaghiarilor li-se pare Maghiarilor tot așa de naturalã, ca și pãnea de tôte dîlele, nu voesc să më provoc la presa maghiarã, care cu-o turbare nespuse se aruncã asupra tuturor acelor, cari observã o atitudine contrarã față de lãțirea „ideii de stat maghiar și prin acésta, după cum afirmã presa maghiarã, comit o mai mare crimã decãt tradarea de patriã. Dîce, că nu vréu să më provoc la presã, de-orece machinațiunile ei, spriginite prin tãcerea binevoitoare a presse austro-germanã, — din care strëinãtatea își trage informațiunile sale asupra stãrilor din monarhia, — chiar și Germanilor austriaci le-au fost necunoscute și numai acum mai târziu au ajuns pe încetul ömëni la cunoștința lor.

Din contrã însă, voesc să reproduc aici ca material clasic enunțările privitoare la acest fapt făcute în public din partea a trei miniștrii ungurescî, și încã le reproduc dupa „Neue Freie Presse”, în cazul de față isvorul cel mai neîndoielnic.

Aci Neklan reproduce diferite pasagii din vorbirile miniștrilor Hieronymi, Wekerle și Szilagyi, ținute

FOILETONUL „GAZ. TRANS.”

Mărturisirea.

de Guy de Maupassant.

Margareta de Thérèlles trãgea de mörte. Deși era abia de cinci-deci și cinci de ani, pãrea, ca și când ar numëra șeptedeci și cinci. Mai palidã ca acoperemintele patului, zãcea dënsa horcãind și cuprinsã de nisee spasmuri grozave, țafa ei era mistuitã de chinuri, privirea așintitã a spaimã, ca și când ar vedé ceva înfricoșat înainte-i.

Sora ei Susana, cu șese ani mai bëtânã decãt ea, sta în ghenunchi lângã pat și suspina. Pe-o masã, ce sta la capul muribundeii, ardeau douë lumicãri, căci așteptau pe preotul, care avea să împãrtășescã pe muribunda cu sfântul maslu.

Chilia avea aspectul posomorit, propriu fiã-cãrei odãi mortuare — aspectul despãrtirii desnãdãjduite. Pe mese, pe camin se aflau sticle ou lécuri, prin unghere erau bucãți de pãnzã, pe cari le asvirlise acolo mătura, orî le-a aruncat vre-o loviturã de picior. Chiar și scaunele și fotoliurile, cari steteau în disordine împrejur,

pãreau a fi îngrozite, ca și când ar fi alergat unele peste altele în tôte direcțiunile. Mörtea, înfricoșata mörte, aștepta nerãbdãtor, ascunsã în dosul perdelelor patului mortuar.

Era mișcãtoare istoria acestor douë surori. Pretutindenî era cunoscutã istoria lor și din mulți ochi a sters lacrimi fierbinți.

Susana, cea mai bëtânã, fusese odinörã iubitã cu patimã, și ea încã iubia pe tinerul bărbat. Ei se logodirã și pe când tocmai așteptau ziua ficsatã pentru sêrbãrile cãsătoriei, Henry de Sampierre muri de-o mörte subitã.

Desperarea tinerei fete nu cunoșcea margini. Ea promise că nu se va mai mãrita dupã nimeni, și își ținu cuvântul. Îmbràcã haine de vëduvã și nu le mai depuse.

Intr'aceea veni într'o diminëtã la ea sora ei, mica ei soriorã, care era abia de doi-spre-dece ani, se aruncã în brațele celei mai bëtânã și dîse: „Dragã sorã, nu voesc să fi nenorocitã. Nu voesc, ca întrëga ta viëtã să plângi. Nici-odată nu te voiü pãrãsi, nici-odată, nici-odată! Nici eu nu më voiü cãsători! Pentru tot-dëuna voiü rë-

mãnea la tine, pentru tot-dëuna, pentru tot-dëuna!”

Emoționatã de acésta dovadã a iubirei de sorã, Susana sãrutã copila, fără a da vre-un creșmënt vorbelor ei.

Dér micuța își ținu cuvântul, și cu tötã stãruința celei mai mari nu se cãsătorii. Ea era frumoșã, chiar förte frumoșã și nu i-au lipsit pețitorii amabili, dér ea nu-și pãrãsi soriorã.

Ele petreceau fiã-care di împreunã, și nu se despãrtiau nici-odată. Mergeau mândre una alãtorea de cealaltã, și erau nedespãrtite. Margareta însă era vecinic tristã, deprimatã, pãrea a fi mai posomoritã decãt sora ei mai mare, ca și când marinimösa-i jertfã i-ar cãdea prea greu. Îmbëtânãrea mai repede, përlu ei încãrunți deja la trei-deci de ani și suferind des, dënsa pãrea chinuitã de o durere necunoscutã, care o sfãșia.

Acum însă sora mai tinerã zãcea de mörte. De douë-deci și patru de öre ea nu mai vorbise un singur cuvânt. Abia, când se crepã de ziua dîse:

— „Chiamați preotul. Öra a sosit.”

Și apoi rëmase zãcënd pe spate, cuprinsã din când în când de convulsii, și cu buzele tremurãtoare, ca și cum s'ar imbuldi pe ele vorbe înfricoșate, fără însă de-a se puté auđi; privirea ficsatã a ochilor ei era înspãimãntãtoare; soru-sa, mistuitã de durere, își rãzimase fruntea pe marginea patului și nãpãditã de lacrimi repeia érãși și érãși: „Margareta mea, micuța mea Margaretã!”

Ea o numise tot-dëuna „micuța mea”, precum și Margareta numise pe sora ei cea mai bëtânã „mãricica mea”.

Se auđirã pași pe trepte. Ușa se deschise. Se ivi un ministrant după care urmã bëtânã preot în ornat. Când îl vëđü, murinda fü cuprinsã de un fior, deschise buzele, borborosi cãte-va vorbe și-și strinse convulsiv degetele-i slabe.

Abatele Simon pãși la pat, o apucã de mână, o sãrutã pe frunte și dîse cu voce blãndã:

— „Dumneđu îi iartã, copila mea; ai curajiu, momentul a sosit; vorbesce.”

Margareta fü cuprinsã de un cutremur atât de puternic, încãt chiar și patul se sgudui în urma cutremurului ei. Apoi bãlbãi cu greu:

cu diferite ocazii, în care acești miniștrii mărturisesc, că există „rele sociale, cari trebuiesc sanate”; că „pentru resalvarea cestiunii naționale este de lipsă o lucrare consecventă”, că „agitațiunile contra statului maghiar sunt nutrite din afară”, că „nu se poate suferi atacarea integrității statului maghiar” etc. și apoi Neklan continuă astfel:

Despre modul cum proced Maghiarii față de instrucțiunea publică se poate convinge ori și cine din raportul lui Ludovic Lang, făcut înaintea Congresului igienic demografic ținut în Budapesta. În acest raport se constată, că înmulțirea școlilor populare maghiare se face mai rapid decât înmulțirea școlilor populare peste tot, și că dintre 6458 școlile populare fără limbă maghiară, 4072 s'au schimbat în maghiare, înăstecate și în școli de aceea, în cari limba maghiară funcționează, ca obiect de învățământ. Mai departe se spune în raport, că dintre 185 de școli medii (gimnasil), după limba de propunere sunt: 129 maghiare, 45 amestecate, 7 germane, 4 române și nici una slovacă. În toate acestea școlii însă limba maghiară se propune ca studiu obligat.

„La noi,” încheie raportul „înmulțirea școlilor populare se îndreaptă după lățirea limbei maghiare, și este probabil și de sperat, că numeroase școle, în cari de prezent limba maghiară nu figurează ca limbă de propunere, peste puțin vor fi maghiarizate.”

Cum că limbile nemaghiare sunt privilegiate în Ungaria ca *limbi streine*, apare foarte clar din vorbele contelui Albert Apponyi, care cu ocaziunea desbaterii asupra cestiunii naționalităților în ședința camerei ungare dela 24 Noevre 1894 dăse următoarele: „A numi națiune, o parte din populațiune, care vorbește limba streină, este un non-sens de drept public”. Și la acesta „*Neue Fr. Pr.*” observă, că „contele Apponyi a vorbit cu această ocaziune în adevăr ca un bărbat de stat asupra cestiunii naționalităților.”

Vorbind apoi Neklan despre mijloacele mai recente întreprinse pentru lățirea ideii de stat maghiar, amintesc între altele *disolvarea partidului național român*, pedepsele impuse acelor, cari eventual vor lua parte la adunări naționaliste, oprirea și confiscarea tipăriturilor și diarelor din România, violarea secretului epistolar etc.

Tot aci mai vorbește Neklan despre introducerea căsătoriei civile obligătoare și tendințele ce se urmăresc prin aceasta; apoi despre acțiunea partidului popular catolic, care vrea se folosescă pe naționalitățile nemaghiare din Ungaria ca armă contra partidului jidano-ma-

ghiar dela putere; și în fine spune, că cele trei naționalități nemaghiare din Ungaria: Românii, Slovaci și Sârbii au hotărât în congresul ținut la 10 August a. c. să pășească cu un nou Memorand înaintea coronei.

Atrocitățile dela Stomfa.

Am amintit ieri de limbajul infocat și esacerbat al foilor opoziționale maghiare față cu barbariile sevărite de argații puterii la alegerea din Stomfa.

În „*Magyar Hirlap*” Iuliu Horvath se pronunță așa: „Într'adevăr critica stă înmărmurită înaintea orgiei acesteia a ilegalității și a barbarismului, ce se numește alegerea dela Stomfa, și față cu care chiar și indignarea își pierde facultatea de a se manifesta. Muți i-o arătăm națiunii: etă această e constituția ta, libertatea ta, onoarea ta!... În asemeni împrejurări alegerea din Stomfa se înfațșează ca o victorie strălucită pentru partida poporului, care deși nu are în dietă decât un singur deputat, totuși a bătut fără războiu, fără de bătaia guvernului și majoritatea lui, pentru-că a dovedit acum prin fapte, că acest guvern, călcând în picioara legea, al căreia păzitor ar trebui să fiă, și acesta majoritate, votând în detrimentul constituției, a pierdut dreptul de a conduce țera, precum și dreptul, de a ridica acuzațiunea contra altor partide, ce distrug și resvrătesc țera. Căci cine este un mai mare distrugător al țerii, decât acela, care confiscând mijlocele legale nu-i lasă țerii altă alegere, decât resvrătirea?”

În „*Nemzeti Ujság*” scrie Jvor Kaas între altele: „Ei proced mai crud, mai neuman cu fii țerii, decât cu dobitocele. Care ministru ar suferi ca să fiă chinuit boul său, calul său în frig și în ploia totă noptea sub cerul liber timp de 36 de ore? Alegătorii au fost încungiurați de înarmați, au fost despoiați de libertatea lor, ca să li se confiscă drepturile; li s'a luat chiar focul încălditor, li s'au luat victualiele. *Canțicii* selbatiei indieni sunt mai umani decât miniștrii unguresci!”...

În „*Magyarország*”, Lud. Hollo scrie: „Nu mai vorbim de aceea, cum alegătorii cu sutele au fost împiedecați de a-și exercita dreptul constituțional, sub pretexte de nimic, c'un suris cinic; d'er a ținé 1500 de ómeni afară în viscol, ploia și zăpadă, sub cerul liber, departe de ori-ce adăpost, a nu lăsa să li-se aducă de ale mâncării, a-i opri chiar de-a face foc în aceea nopte, ca să-și încăldescă membrele înghețate, această este o astfel de mișelie (*gazság*) pentru a căreia condamnare n'avem cuvinte destul de tari. Păcat că bătsia corporală este desființată, căci astfel de organe, cari cu o crudelitate atât de mișelăscă periclitază sănătatea a 1500 tați de familie, ar trebui să fiă aruncați în cele mai sâdenc

temnițe și să fiă aduși pe fiă-care lună numai odată afară, pentru ca slugile hingerului să le măsore două-deci și cinc. Locul, unde îi vor nemeri aceste lovituri, d'ora nu va ave o piele atât de nerușinat de grosă, ca fețele lor.”

Afacerea preotului Lepsényi.

— Din camera ungară —

În ședința dela 9 Decemvre a camerei deputaților, deputatul Vajay István adresă ministrului de interne o interpelare în cauza preotului catolic Lepsényi, căruia seim. că 'i s'au făcut mari manifestațiuni cu ocaziunea liberării sale din închisorea de stat dela Seghedin, unde a stat 6 luni din cauza unui articol ofensator pentru coronă. Interpelația e următoarea:

„Având în vedere, că ori-ce condamnat prin suferirea pedepsei satisfăcând ordinea de drept vătămata, devine cetățen liber și se poate împărtăși de toate drepturile cetățenilor liberi; având mai departe în vedere, că legile opreso de-a vătămata, de-a rușina și de-a lipsi de libertatea și de drepturile lor pe acei cetățeni, cari au suferit pedepsa și au devenit liberi: întreb pe d-l ministru-președinte, dacă are cunoștință despre aceea, că pe preotul și redactorul Nicolae Lepsényi, care la 1 Decemvre 1895 a eșit din închisore, cu ocaziunea sosirii sale dela Seghedin la gara de vest (Budapesta) în 2 Decemvre ora 1 și 25 minute, poliția l'a împiedecat de-a se da jos de pe tren pe partea dinătrău era publicul și de-a fi primit din partea stimateitorilor săi, ba l'a silit a-se da jos și a-se depărta pe partea cealaltă a trenului, ér cei adunați, între cari și mulți cetățeni contribuabili din provincia, au fost bătuți și călcați în picioare de poliștii călări, — pe când pe Francisc Kossuth înainte cu vre-un an, când încă nici nu depusese jurământul de fidelitate și de cetățen și când din cauza aceasta, după conceptele d-vostre, încă nu era cetățen, l'au putut sărbători liber, l'au putut primi, au putut să demonstreze pentru el, l'au putut sărbători fșpani și primari orășenesci, au putut se dea banchete în onoarea lui; de-asemena și arestanții liberați și compatrioților noștri de limbă română au putut se arangeze neimpiedecați prând festiv, ér fostul ministru-președinte Dr. Al. Wekerle, când pentru întâia-ora a perdut grația preainaltă și când întregă partida liberală luă poziția față de coronă (Mare sgomot și neliniște în drépta,) 'i s'a putut face o primire atât de demonstrativă, încât 'i s'a desprins și cail dela trasura?..

„Mai departe are d-l ministru cunoștință despre aceea, că poliția a intrat în locuința privată a d-lui Nic. Lepsényi și de-acolo a dus diferite obiecte; are cunoștință și despre aceea, că poliția a oprit, a împiedecat cina proiectată de 500 tacămur

în onoarea lui Lepsényi, ba prin intrigi lași și prin intimidarea câtorva restauratori fricoși a împiedecat pe aderenții lui Lepsényi de a-se ocroti la singuratică oteluri?... Are de gând d-l ministru să dea satisfacția celor vătămăți și să ia măsuri pentru pedepsirea organelor, cari au procedat astfel?”

Ministrul de interne Perczel a răspuns imediat provocându se la § 174 al codicelui penal, privitor la interdicerea preamării criminalilor. Deși nu s'a permis a-se face primire lui Lepsényi, totuși s'au împărtit placate cu subscrierea „*Catolicii maghiari*”. În urma acesta poliția a luat măsuri pentru împiedecarea manifestațiilor.

Vajay dăce, că cuvântul „*criminal*” este a se referi numai la aceia, cari încă nu și-au suferit pedepsa. Prin urmare provocarea la § 174 nu poate ave loc. El nu ia la cunoștință răspunsul ministrului, majoritatea însă l'a luat.

O nouă societate română în Graz.

Stim. D-le Redactor! Vă rugăm să publicați în mult prețuita „*Gazeta Transilvaniei*” următoarele:

Subscrișii aducem la cunoștința ou. public română, cumcă tinereia română academică din Graz, urmând de mult simțitei dorințe, s'a constituit în societate, purtând numele: *Societatea română academică social — literară „Carmen Sylva”* în Graz; anunțând tot-odată, că pe anul de studiu 1895/96 s'a constituit comitetul în ședința din 12 Nov. st. n. în următorul mod:

Președinte: Ilie Iancu, stud. în med.; secretar și bibliotecar: Valeriu Popescu, stud. în med.; cassar: Eugen de Hartingh, stud. techn.

Sperăm că iubitul nostru popor român va saluta cu bucuria acest pas făcut de noi, și nu va întârția a erăta și față de tinera societate interesul, ce l'a arătat față de celelalte societăți existente de același caracter, și va da și tinerei societăți „*Carmen Sylva*”, — care mai cu sémă acum la începutul existenței sale are multe pedecă de înlăturat, — sprijinul necesar moral și material, ca cu atât mai sigur să-și pótă ajunge scopul măret, ce și la propus.

Din ședința comitetului ținută la 1 Dec. 1895.

Graz, la 1 Dec. 1895.

Ilie Iancu. V. Popescu.

SCRIRILE DILEI.

— 29 Noevre.

Din Viena se anunță, că alegerile pentru consiliul comunal se vor face probabil între 12 și 15 Februarie 1896. Mai departe se anunță, că alaltăieri s'au ținut acolo două adunări ale femeilor antisemite, la cari însă s'au petrecut scene atât de furtunoase încât poliția a trebuit să intervină.

— 0 —

— „Ședți, sora mea cea mare; ascultă-mă.”

Abatele se aplecă spre Susana, care sta încă tot inghenunchiată înaintea patului și o ridică. El îi ajută să se așeze într'un fotoliu și apucând cu amândoué mâinile câte-o mână de-a surorilor, dăse:

— „Atotputernice Dómne! Trimite-le lor putere și h îndurător!”

Și Margareta începă a vorbi. Singuratică, rupte, și ca smulse eșiau cuvintele din gătleejul ei.

* *

— „Iertare, soră! Te rog iértă-mă! Ah de-ai soi, cât de tare m'am temut în decursul întregii vieți de acest moment!”

Plângând îi răspuse Susana: „Ce să-ți iert, micuța mea? Tu mi-ai dat totul, mi-ai jertfit totul! Tu ești un ánger...”

Margareta însă o întrerupse: „Taci, taci! Lasă-mă să vorbesc... Nu mă întrerupe... Grozav... Lasă-mă să spun tot... până'n capét, fără să vorbesc... Ascultă... Tu îți aduci aminte... și-aduci aminte... Henric...”

Susana se cutremură și privi la soriora sa. Acesta continuă:

Spre a puté înțelege, trebuie să ascultți totul. Eram de doi-spre-șce ani, numai de doi-spre-șce ani, îți aduci dór aminte, nu? Și eu aveam deprinderi rele, făceam tot, ce voiam... Dér îți aduci aminte, cum m'au deprins réu?... Ascultă... Când veni el pentru întâiași dată, avea cisme de lac. Se cobori de pe cal și se scusă pentru îmbrăcăminte sa, a venit însă — dăcea densus — spre a împărtăși ceva tatălui nostru. Îți aduci dór aminte, cum?... Nu vorbi nimic... ascultă... Când îl vedui, rămăseiu ca înmărmurită, atât de frumos il aflaiu, și în timp ce el era acolo, mă ținui ascunsă într'un ungher al salonului.

„Copii sunt atât de nostimi... și grozavi... Ah! da... eu am visat de el!”

„El veni éráși... éráși și éráși... eu îl înghițiam cu privirile... era frumos!... Eu eram mare pentru etatea mea... și mult mai sglobie, de cum mă credeau. El venia atât de des... Și eu mă cugetam numai la el și repetam pururea încet numele său: „Henric... Hunric de Sampierre!”

Odată auđii, că el te va lua de soția. Ce durere, oh, sorioră! o durere, o durere! Trei nopți de-alungul plânsei, fără

a include ochii. El venia în toate dăile, după amédi, după ce-și lua prândul. Tu 'ți aduci aminte, nu-i așa? Nu vorbi, ascultă. Tu 'i pregătiai o mică prăjitură, care-i plăcea foarte. Făină, unt și lapte folosiai tu atunci... Oh, eu sciu foarte bine, cum o făceai. Ași puté-o și ađi face. El lua totdeuna o prăjitură întregă în gură, bea un pahar de vin și dăcea apoi: Minunat!... Ți-aduci aminte, cum o spunea el?

„Eram gelósă, gelósă. Dăua căsătoriei tale se apropia. Nu erau mai mult de patru-spre-șce dăile până atunci. Eram nebuună. Eu imi dăceam: el nu se va căsătorii cu Susana; eu nu voesc. El mă va lua pe mine de soție, când voiu deveni mare. Nici odată nu voiu iubi pe un altul așa... Totuși într'o séră, șce dăile înainte de dăua cea mare, făcuși tu cu el o reumblare, pe dinaintea castelului, la lumina lunei... și colo jos... sub brad, sub bradul cel mare, el te-a îmbrățișat... te-a îmbrățișat cu ambele sale brațe, atât de îndelungat. Tu îți aduci aminte, nu-i așa? Era probabil pentru prima óra... Da! Tu erai paiddă, când reintrași în salon.

„Eu v'am vedut; mă ascunsesem în-

dărétul acelu tufiș des. Avusei un acces de turbare... Dacă ași fi putut, v'ași fi ucis!

Imi dăseiu: El nu va lua nici odată de soția pe Susana, nici odată! El nu va lua pe nimeni de soția. M'ași simți prea nenorocită. Și de-odată începui a-l uri infocat.

„Soii tu, ce-am făcut după aceea? Ascultă: Eu vădusem, cum răspândia grădinarul bucăți de carne, spre a uicide cu ele câni, cari vagabondau prin prejur. El sfărîma câte-o sticlă și mesteca sticla sfărîmată în bucățile de carne.

„Luai deci dela mama o mică sticlă de lécuri, o sfărîmai c'un topor și ascunsei sticla în buzunarul meu. Sămăna unui praf fin și strălucitor... În dăua următoare, după-ce pregătiserăm prăjitura favorită a lui Henry, o tăiau c'un cuțit și viriu sticla înlăuntru. El mănca trei bucăți, eu încă măncaiu una, celelalte șese bucăți le aruncaiu în iaz. Trei dăile în urmă muriră amândoué lebedele... Îți aduci aminte? Ah! nu spune nimic. Ascultă... ascultă... Numai eu nu murii. Totuși eu suferii neincetat... ascultă... el muri. Tu

Istoria Mănăstirii Putna. Asupra mănăstirii Putna din Bucovina vom publica în curând un interesant foileton, scris de venerabilul paroh Iraclie Porumbescu din Frătăuțul nou. D-sa a publicat și în limba germană o broșură intitulată „Kloster Putna“ pentru care a fost distins cu înalta mulțumită a Alteței Sale arhiducelui Petru Salvator, care, cum ni-se scrie, prin mareșalul său a adresat D-lui Porumbescu următoarea mulțumită: „Nr. 138. Venerabilitatea Văstră! Broșura privitoare la mănăstirea Putna, ce ați trimis-o prin mine Alteței Sale imp. și reg. Arhiducelui Petru Ferdinand Salvator, am așternut-o Alteței Sale, care a primit interesanta broșură privitoare la istoria mănăstirii Putna cu tota atabilitatea și grația. Alteța Sa imperială m'a îndatorit să exprim Venerabilității Văstre înalta sa mulțumită pentru numita broșură etc. *Cermondăuți*, 3 Decembrie 1895. Baronul Felich, m. p. Major“.

O nouă povară asupra comunelor. În urma unei ordinațiuni a ministrului ungueresc de interne, cu începutul zilei de 1 Ianuarie 1896 cheltuelile pentru provederea bolnavilor săraci cu medicină vor avea să le suporte comunele, măcaroă situațiunea materială a comunelor este astăzi atât de critică, încât, cum constată o foiță unguerescă, le este peste putință de-a mai suporta și aceste nouă poveri.

Navigațiunea la Porțile de fer. Ministerul de externe român aduce la cunoștința navigatorilor următoarele informațiuni date de legatiunea austro-ungară: În urma lucrărilor executate de guvernul ungar pentru regularea albiei Dunărei la Porțile de fer, întâia cataractă a Dunărei, numită *Stânca*, s'a făcut practicabilă pentru navigațiune. Această cale de navigațiune, deschisă în mod provisoriu, este formată printr-un canal, având o lărgime de 60 m., și conținând, chiar când apele sunt cu totul scădute (*étiage*), o trecătoare de o adâncime de doi metri. În urma regulării cataractelor dela *Stânca*, bastimentele cari coborâșul vor pute să pătrundă chiar în timpul apelor de veră până la *Drenkova*, pe când înainte era nevoe de a-se procedea la o transbordare la *Moldova*. Taxele prevăzute de art. LVII din tratatul dela Berlin din 13 Iulie 1878, și de art. VI din tratatul dela Londra din 13 Martie 1871, nu vor fi încă pentru moment percepute.

Miere de stup. Atragem atențiunea ceticitorilor asupra anunțului de pe pagina a patra a d-lui *Ioan Aron*, care în ținutul nostru este primul stupar între Români. D-sa are în grădina sa din *Soheiu* o stupină bine arangiată, care poate servi ca model pentru aceia, cari voesc să se ocupe cu cultivarea stupilor în mod rațional, după sistemul *Dzirzon*. Mierea, fiind de-o cali-

tate superioară, albă, foarte fină și estrasă prin mașina centrifugală, o putem recomanda orî-cui.

Averea lui Alexandru Dumas. După scirile sosite din Paris, de Al. Dumas rămas o avere, care se urcă la vreo trei milioane franci. Această avere o vor împărți între sine cele două fiice ale sale și mama lor mașteră, care însă va primi numai interesele averei. Biblioteca sa, care de altfel nu e atât de însemnată, o va moșteni Al. Lippmann, fiul fetei celei mai mari a lui Dumas. Tatăl lui Dumas se scie, că a murit sărac. La patul morții era și fiul său. Din busunarul bătrânului cădu o banconotă de două-deci de franci. Atunci Dumas — tatăl dișe fiului său: „Veți Alexandre, acesta e acea banconotă, cu care am venit înainte cu cinci-deci de ani la Paris. Nicî acum n'am o avere mai mare.“

Cine ține să aibă un calendar frumos și util, să cêră *Calendarul revistei „Lumea Ilustrată“*. Acest Calendar conține mai multe articole beletristice și umoristice peste 100 ilustrațiuni și costă 1 leu în oraș și lei 1.30 în provincie. Se află de vândare la toate librăriile, ca și la editorul IG. HERTZ (Hotel de France), Bucureșoi.

Convocare.

Adunarea generală a comitatului *Făgăraș* fiind convocată pe 16 Decembrie a. c., adevă pe Lunea viitoare, sunt rugat: toți membrii români ai congregațiunei, ca având în vedere împrejurarea, că în această adunare se va face alegerea tuturor ampiciaților comitatensî și a diferitelor comisii de mare importanță pentru noi, precum și că se vor desbata alte obiecte de interes general, să se prezente în număr complet.

Èr pentru statorirea unei purcederi solidare să binevoescă a lua parte la întrunirea, ce se va ține în 15 Decembrie la 7 ore sêra. Locul întrunirii se va face cunoscut on. membrii externi prin cei din centru.

Făgăraș, 10 Decembrie 1895.

„Mai mulți membrii.“

SCRIRI ULTIME.

Budapesta, 10 Decembrie. În ședința de ađi a dietei, ministrul președinte *Banffy* răspunse la interpellarea deputatului *Șerban*.

Banffy declară, că n'are cunoștință despre aceea, că fișpanii ar persecuta naționalitățile nemaghiare, ba trebuie să protesteze cu hotărîre, contra unor inscenări de felul acesta. (Ilaritate). Nu este adevărat, că pe Români i-ar exclude din tagma funcționarilor, ba din parte-i ar aproba în măsura cea mai mare, decât s'ar alege funcțio-

ce degetele-i strinse convulsiv alunecau neodichnit pe plapomă...

Susana își acoperise fața cu amândouă mâinile și nu se mișca. Ea cugeta la el pe oare atât de mult l'ar fi putut iubi! Ce fericiți ar fi trăit împreună! El îl vedea înainte-i așa, cum odinioară în bărbăție-i mândră stetea înaintea ei. Scumpilor morți, cum sfășie amintirea voastră inima noastră! Oh! Acel sărut, unicul său sărut! În sufletul ei încă tot mai veșuia acel sărut. Și în urmă nimic, mai târziu nimic în întreaga-i viață.

De-odată se ridică preotul și cu voce puternic vibrătoare strigă:

— „Domnișoră Susano sora d-tale moré!“

Susana își lăsă în jos mâinile și cu fața-i inundată de lacrimi se aruncă asupra surorii sale, o sărută din inimă și borbosoi:

— „Te iert, micuța mea, te iert!“

(„P. Ll.“)

'Mi-s.

nari fiă dintre Români, fiă dintre alte naționalități. (Aprobări generale). Așa-dér fiind-că despre absurdități n'are cunoștință, astfel nici nu pôte lucra pentru încetarea lor și nici nu pôte trage consecențele. Cere a i-se lua răspunsul la cunoștință. (Aprobări în drépta.)

Răspunsul s'a luat la cunoștință.

Bucureșci, 10 Decembrie. La alegerile din colegiul II de cameră au reușit asemenea pretutindenî candidații partidei liberale. Dintre opoziționali n'a fost ales nici unul. În județul Ilfov opozițiunea s'a abținut dela votare.

Constantinopol, 10 Decembrie. Said-pașa s'a reintors la casa lui.

Sultanul a subscris iradeaua, prin care dă voiă ca puterile să trimetă încă câte o corabiă staționară în Bosfor.

NECROLOG. Subscriși cu inima frântă de durere anunță, cum-că mult iubitul lor soț, tată și tată-moș **George Pantea Popa** oficial în pensiuine, după o bolă îndelungată, în etate de 75 de ani, împărtășit cu sf. Taine, își dete nobilul său suflet în mâinile Creatorului, Marți în 10 Decembrie st. n. la 6 ore dim. Osămintele scumpului răposat se vor aședa spre eterna odihnă Joi, în 12 Decembrie n. c. la 12 ore din și în cimiterul sf. bisericii din loc.

Tohanul vechiu, 10 Dec. n. 1895.

Eva Pantea nasc. *Thomas*, ca soție; *Ana* căs. *Nic. Grozea*, *George Pantea Popa* și *Elisa* căs. *Ioan Comșa*, ca fii; *Nicolae Grozea*, *Ioan I. Comșa*, *Eufrosina G. Pantea Popa*, ca gineri și noră, împreună cu numeroși nepoți și nepoțe.

— *Tit Procopian*, profesor la Liceul din Galați, a decedat la 26 Noembrie, în etate de 32 ani. Inmormântarea s'a făcut Marți 28 c., dela Biserica Sf. Haralambie.

— *Ved. Cristina Dragos*, n. *Lemenyi*, după un morb îndelungat împărtășită cu sântele sacrameente ale muribunđilor a repausat în 5 Decembrie c. în etate de 62 ani. Inmormântarea s'a îndeplinit în 8 c. în comuna Rușov.

Fiă-le țêrina ușoră și memoria binecuvântată!

DIVERSE.

Grentatea unui om sănêtos. Cât cântăresce omul, decât e sănêtos. acesta a arătat-o într-o formulă ușoră de înțeles reunimea higienică din Berlin: La o lungime de 150 centimetri a corpului grentatea normală e de 50 chilograme seu de un cântariu: creșce apoi la fiă-care centimetru din lungimea corpului cu un chilogram. De aceea un „om normal“ cântăresce atâtea chilograme, câli centimetri are el în lungime, peste un metru. Fiă-care pôte deci esact socoti, cât de greu este densusul. Dacă omul se simte sănêtos, este vesel de viață și trăiesce oumpătat, atunci n'are a face, decât cântăresce mai mult, seu mai puțin ca un „om normal“.

Un arbore uriaș. În satul *Rancovici* din Bosnia se află pe o colină un stejar gigantec, bătrân de 200 ani. Acest arbore gigantec e unic în felul său. Are o grosime de 25 m., înălțimea trunchiului până la corônă, este 28 m. Trunchiul, până la înălțimea de 7 m., e scorburos, diametrul acestei scorbure e de 5 m. În ea au încăput odată 65 soldați împreună cu armatura lor.

Iubileul furculiței. Sunt 900 de ani, de când s'au introdus mai întâi furculițele în Europa. În tòmna anului 995 se căsători în Veneția feciorul Dogelui *Pietro Orseolo* cu princessa *Bisanțului*, *Argila*, o soră de-a împêratului roman. Până atunci locuitorii din Veneția mâncau cu degetele, dér la nuntă princessa se folosi la mâncare de-o furculiță cu doi dinți și de-o lingură de aur. Lingura nu a fost ceva nou pentru Venețiani, decât numai furculița. DAMELE venețiane s'au grăbit, ca și ele să

facă asemenea princessei bisantine, cu tôte că mai întâi le era cu greu manauarea furculiței, și așa pe încetul s'a introdus la Venețiani obiceiul de-a se folosi la mâncare de furculiță. Se înțelege, la început folosirea furculiței trecea ca un lucru ridicol și stricacios. Au trecut mulți secolî, până când furculița a fost introdusă și în celelalte orașe ale Italiei. Pe timpul renesanței cam pe la anul 1360 s'a introdus mai întâi furculița în Florența și apoi în celelalte orașe din Italia. Timpul când s'a introdus mai întâi furculița în Germania, nu se scie. În Francia la anul 1379 s'a amintit mai întâi într'un catalog despre tacămurile de argint ale regelui, dér mâncarea cu furculița s'a introdus numai în anul 1550. În Anglia s'au introdus furculițele prin călătorul *Corgate*, care le duse acolo direct din Veneția în anul 1608. Dér abia pe la finea vécului al 17-lea au devenit în us la toți locuitorii. Astăzi se folcșeșce furculița mai pe întreg rotogolul pământului. Numai în unele părți ale Spaniei și în central Rusiei nu e cunoscută încă furculița.

Sucesiunea Guy de Maupassant. Câți-va ani înainte de mórtea sa, *Guy de Maupassant* făcuse un testament, care cuprindea clausula următoare: „In ceea-ce privesce partea care ar reveni soției mele, voiesc ca ea să fiă servită, ca rentă anuală și viageră de 10,000 lei, pe care legătura universală va fi însărcinată să-i plătescă“. D-na de *Maupassant* cere ađi o parte din venitul operilor literare ale regretatului romancier. Moștenitorii au combătut această pretenție și tribunalul a respins cererea văduvei.

Femeile din Cuba. Se scie, că acuma locuitorii din Cuba sunt revoltăți și sunt organizați milităresce. Dela mic până la mare, aprôpe toți cu bani au luat armele spre a lupta contra jugului spaniol. Deși Spania a trimes mai multe năvi de rășboiu și armate întregi, totuși ele n'au făcut nici o ispravă, căci insurgenții sunt tari și opun o mare rezistență trupelor spaniole. După câte oetim într'un țiar din *Madrid*, care a primit o corespondență dela *Havana*, femeile din Cuba au într'un mod foarte desvoltat amorul de patrie. În tôte orașele insulei sunt o mulțime de tineri, cari deși împărtășesc ideile insurgenților, totuși n'au curagiul de-a lua armele și a lupta alături cu dâșșii. Unii dintre ei sunt logodnici, alții au amante, și iubitele lor le-au trimes câte-un dar, prin care și bat joc foarte crud de ei făcându-i fricoși ca femeile. Aceste daruri constau în cămăși de femeie împodobite cu broderii.

Domnișore-soldați. În ultimul congres de femei din Anglia s'a diș, că femeile n'ar fi apte de a servi la milițiă. Această șșertiune o combate însă acum d-ra *Flaurett* cu un curagiu bărbătesc, dișcând, că la cas de lipsă, tocmai așa pot sta și fetele lângă tun, ca și feciorii. *Diarul*: „D. T.“ dișce, că lucrul în sine n'ar fi așa de mare; dificultatea cea mai mare o presentă numai cestiunea îmbrăcăminteii. „*United service Gazette*“ încă e de părere, că și fetele sunt apte de-a servi la milițiă; amintesc, că în *New-York* cu un an înainte d-ra *Margareta Schotter* a avut sub comanda sa un despărțământ de marinari constător din 17 fete, care număr însă în decursul unui an a crescut la 40. Soldații de rând pörtă uniformă largă de marinari, ér oficerii se disting prin aceea, că pörtă bluse bine potrivite pe trup, cu stele și posomante de aur. Garda de femei mai are și un medio propriu în persoana d-rei *Carie Smith*. Afară de asta, mai are garda femeescă și un curs de școlă de cadeți-femei.

Literatură.

A apărut *Liturgia S. Ioan Chrisostom*, compusă pentru cor bărbătesc de *Ioan Vidu*. Compozițiunea este proprietatea autorului și un exemplar costă 4 fl. Tot de același autor a apărut piesa „*Nu desperați*“, pentru cor bărbătesc. Prețul 30 cr.

scii... ascultă. Dér nu e această... Abia mai târziu... totdeuna... cel mai îngrozitor lucru... ascultă...

„In decursul vieții mele, în decursul întregii mele vieți... ce chin! Eu îmi dișeiu: nu voiu părăsi nicî-odată pe sora mea. Și când va fi să mor, îi voiu spune totul. Da. Și de-atunci m'am cugetat neîntrerupt la acest moment, la momentul, când îți voiu spune totul. Momentul e aici. *Grozav*. Ah!... sorióră...“

„Fără încetare, mai înainte și mai târziu, diua și lóptea cugetam: Odată trebuie să-i spun, și așteptam... — Ce chin!... S'a întâmplat. Nu vorbi nimic. Și-acum mi-e frică, mi-e frică... oh, mi-e frică! Dacă-l voiu vedé imediat acum, îndată-ce voiu muri?... A-l vedé pe el. Înțelegi? Eu cea dintâi! Dér n'am curaj... Și trebuie. Eu mor. Voesc, tu trebuie, să mă ierți. Eu o voesc. Fără iertarea ta, nu pot apără înaintea lui... Oh, domnule abate, spuneți-i, că ea trebuie să mă ierte. — O rog, spunați-i... Fără iertarea ei nu pot muri...“

* * *

Ea tăcu și aștepta găfăind, în vreme

